

nam je tudi krompir, kteriga se veliko veliko lét nihče lotiti ni hotel, da so se mogli kmetje z beriči k sajenju siliti — tako se je godilo divjimu kostanju in se mu še dan današnji godí. Le malokdo pozná velik dobiček tega drevesa in sada, kteriga pustijo ljudje večidel pod nogami valjati se, da se pohodi, zgunjije in na gnoj pride. In vunder je ta zaničevani sad toliko koristen!

Preden pa začnemo skušnje razlagati, ki so do broto in korist tega sada obilo poterdile, hočemo poprej razložiti: iz česar ta sad obstoji, da bojo umni bravci že iz tega spoznali, da, kakor imajo žitne zernja in drugi živeži redivne reči v sebi, jih ima tudi divji kostan. Slavni kemikar Hermbstädt je razkrojil in raztopil 100 funtov divjiga kostanja, in je v teh 100 funtih dobil 35 funtov in nekaj čez močica ali štirke (Stärke), 19 funtov in nekaj čez štirkatniga laknjica (stärkeartigen Faserstoff), 17 funtov in nekaj čez beljakca (Eiweissstoff), 13 funtov in nekaj čez žlezica, 11 funtov in nekaj čez grenjkobe, (bittern Extractivstoff), 1 funt in nekaj čez mastniga olja (fettes Öl).

Če sedaj pomislimo, da močic, beljakic in žlezic so ravno v žitih, sočivji, krompirji i. t. d. tisti deli, ki storé, da imajo te stvari redivno in tečno moč v sebi, — da 40 funtov dobre pšenice ima 15 funtov, 140 funtov krompirja pa 20 funtov močica v sebi, — da, ob kratkim rečeno, brez teh stvari ni tečniga živeža ne za ljudi ne za živino, že iz samiga tega zamoremo soditi, da divji kostanj ima veliko tečniga živeža v sebi; — že iz samiga tega, če bi tudi še nobene skušnje ne imeli, zamoremo skleniti: da je sad divjiga kostanja za pičo živinsko, pa tudi za živež človeški in za več družih reči pripraven.

(Dalje sledi.)

Kmetijske skušnje.

(*Žganje tolašnik krav*). Žganje, ki razdraži večkrat ljudi, da gerdi rogovileži postanejo, ima pri kravah ravno nasprotno lastnost. V mnogih deželah Nemškiga je gotova pomoč znana: nepokojne krave, ki nevajene k drugim v hlev pridejo, vmiriti — in ta pomoček je žganje. S žganjem dobro umijejo nepokojnim kravam glavo in vrat tako delječ, dotlej se lizati zamorejo. Po tem se berž sprijaznijo. — Na enako vižo se vbrani, da svinja verženih praset ne požrè.

(*Kako s kravami ravnati, ki slabo mleko dajejo*). Če se ne da iz smetane rado sirovo maslo (pu-ter) vmesti, je večidel skisani želodec tega kriv. Narpervo tedaj, da se ta napaka mleku odpravi, je potreba kislino v želodcu vkrotiti, kar se narbolje storí z nežgano ogeljnokislo magnezio (ungebrannte kohlsauere Magnesia), ki se v vsaki apoteki dober kup dobí, ali pa namesto magnezie kreda ali jajčje lušine, v štupo stolčene, kterim se pridene še kalmeža ali enciana in pa kimeljna — takole: Vzemi za 2 ali 3 žlice imenovane magnezie ali krede ali jajčjih lušin (kar koli hočeš), 1 lot kalmeža (ali enciana) in pa 1 lot kimeljna — vse to se stolče v štupo, dobro pomeša in vsako jutro kravi tako dolgo daje, dokler ni imenovana napaka popolnoma odpravljena.

(*Kader živino po detelji napenja*) svetje nek kmetovavec na Nemškim, naj se živina tako postavi, da stoji s sprednjima nogama veliko višji, kakor s zadnjima. On pravi, da to gotovo pomaga, in pripoveduje, da nekiga vola, ki je bil že tako napet, da so se bali, da bo pogial, so postavili s sprednjima nogama na neko skalovje 2 čevlja višji, kakor je s zadnji-

ma nogama stal, in prej ko o eni uri je bil vol zdrav — brez vsih družih zdravil! — Mi pristavimo ti skušnji tole: Znabiti, da se je popisano ozdravljenje primerilo, ker je mogoče, da, če živina s zadnjim koncam nižji stoji, se vetrovi iz vampa lože v ritnik preselijo, in se potem tudi sapa polajša. O sili, ako clo nobeniga družiga pomočka pri rokah ni, naj se poskusí ta skušnja — ali o hudim napenjanju, in če je še druga pomoč pri rokah, naj se nihče ne zanaša na to negotovo pomoč. V ritnik seči in ga blata sprazniti, da se vetrovam pot odpre, — živo apno v vodi raztopljeno in v gobec vlito (4 lote na bokal vode) in če tudi to ne pomaga, vamp vbosti, da vetrovi izfercé: je trojno, narbolj poterjeno, gotovo zdravilo, kakor so „Novice“ že večkrat priporočevale.

V zadevah premajhnih županij.

„Domovina je moje svetišče.“

Milimu glasu iz Notrajniga v zadevah naših gojzdov sledí v Zagrebškim časopisu „Südslawische Zeitung“ mili glas zavolj premajhnih županij, iz kteriga povzamemo nektere verstice.

Gosp. dopisnik M. V. žaluje, da majhna Krajnska kronovinica je razdeljena v toliko županij. Opustivši preiskovanje: ali se je to razkosenje v toliko županijic povsod z voljo ali tudi zoper voljo srenjčanov zgodilo, začne g. dopisnik težavnosti takih majhnih županijic popisovati, kterih nam ni treba tukaj razlagati, ker so sploh in narbolje tistim znane, ki so župani in odborniki v tacih županijcah. Marsiktera soseska, ki je hotla v prenapeti ošabnosti samosvoja županija biti in se ne združiti z sosedno, spozná sedaj, na kakošnih slabih nogah stoji, in kako ji pomočkov na vsih straneh manjka, ki bi se dobili v združení moči.

Vunder — pravi gosp. dopisnik — nobena škoda ni tako velika, da bi se ne dala popraviti, in ravno sedaj je pravi čas za to pre naredbo, ker se sliši, da razun potisa se bo tudi pobiranje davkov županijam izročilo in se bojo za to posebne poslopja napravile. Tudi županijska postava pripustí to po §. 4., kteri takole govori. „Če bi nektere županije pripomočkov ne imele, dolžnosti po županijski postavi spolnovati, se imajo z bližnjimi v eno krajno županijo zediniti.“

Gosp. dopisnik M. V. se oberne s prošnjo na našiga dežel'niga poglavarja in ga prosi: naj bi se v vsaki okrajni 2 žaupljiva moža izvolila, ki naj bi šla po okrajni, zvedit želje majhnih županij v ti zadevi, in zvedene želje naj bi po tem dežel'nimu poglavarstvu razodela, od kteriga je pričakovati, da bo poravnavo te napčne perve sostave rado izpeljati dalo. Le od zgoraj — misli g. dopisnik — se móra to delo začeti, zakaj ljudstvo, če lih težave majhnih županijic dobro spozná in občuti, si ne upa samo po sebi govoriti in znalo bi se tudi to početje še clo za prederznost tù in tam grajati.“

Kolikor je tudi nam iz mnogih dopisov v „Novicah“ znano, je g. dopisnik iz serca mnogih deželanov te želje naznanil. V vsim smo tedaj s častitim g. dopisnikom edinih misel, kar dobro zvedeno v prid svoji domovini govori v imenovanim dopisu — le v tem ne, da naše ljudstvo nič ne bere, in da zavoljo tega bi bilo bob v steno metati, njemu to reč priporočevati. Res je, da naše ljudstvo po deželi še vse premalo časopise bere in da velika večina clo brati na zna, — da je žalibog! tudi marsikak župan, ki brati in pisati ne umé — ali v primeri z družimi deželi se pri nas ravno toliko ali morebiti še več bere, kakor marsikje drugod. To smo v stanu lahko skazati.